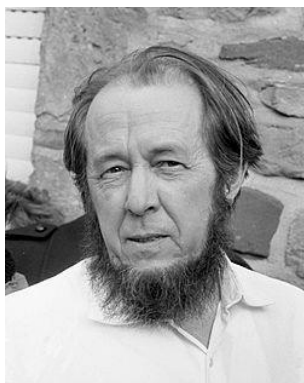

Alexandr **Solženicyn** (Александр Солженицын) (11.12. 1918 Kislovodsk /jižní Rusko/ - 3. 8. 2008 Moskva)

Ruský sovětský spisovatel (ve stylu **moderního realismu**) a nekomunistický **disident**.

Alexandr Solženicyn se narodil ve významném lázeňském městě poblíž pohoří Kavkaz a černomořského pobřeží. Pocházel z **konzervativní rodiny** s kořeny na ruském venkově. Solženicynův otec bojoval jako dobrovolník v ruské armádě za První světové války a těsně po jejím skončení zahynul na lovu, takže Alexandr jej ani nepoznal.

Alexandr Solženicyn se jako středoškolský student sblížil s **marxismem-leninismem** – oficiální ideologií komunistického Sovětského svazu –, ale přijímal ji s osobitým, nezávislým přístupem (učitelé mu vytýkali náboženské založení). Solženicyn pak studoval na **univerzitě v Rostově na Donu**. To již zkoušel spisovatelskou tvorbu; ke studiu si vybral matematicko-fyzikální fakultu – především proto, že tam učitelé nebyli politicky ideologičtí. Na fakultě pak zůstal pracovat jako asistent.

V r. 1940 se oženil (manželka Natalja, 1919 - 2003): manželství trvalo do r. 1972, Natalja napsala několik knih o svém muži. V r. 1973 se Solženicyn oženil podruhé (manželka Natalija, nar. 1939; 3 synové).

Když v r. **1941** Německo se svými satelity vpadlo do Sovětského svazu, Solženicyn se přihlásil dobrovolně do **sovětské armády**, stal se důstojníkem dělostřelectva a statečně se účastnil bojů. V dopisech přátelům se ovšem netajil s kritikou sovětské politiky – vedené a ztělesněné diktátorským vůdcem Josifem Stalinem. Vojenská cenzura dopisy zachytila a Solženicyn byl na začátku r. **1945 uvězněn** a v různých věznicích a pracovních táborech na Sibiři strávil celkem **8 let**.

Propuštěn byl v r. **1953**, kdy Stalin zemřel, ale ještě léta **1953 – 1956** musel strávit ve vnitřním vyhnanství v **Kazachstánu**; zde v důsledku předchozího strádání onemocněl rakovinou, ale vyléčil se. Teprve **po r. 1956**, kdy ve vedení komunistické strany byli poslední stalinisté poraženi a nastala mírná liberalizace realizovaná novým stranickým a státním vůdcem Nikitou Chruščovem, Solženicyn se vrátil do středního Ruska a pracoval jako **učitel**.

Své životní zkušenosti i zážitky vtělil do svých **povídek a novel**, které vycházely především v literárních časopisech a vzbudily velkou pozornost čtenářů i kladnou odezvu kritiků jako mimořádně autentické, působivé a s velkým spisovatelským talentem napsané umělecké svědectví o osudech politických vězňů a dalších nežádoucích či jinak na okraji sovětské společnosti žijících postav. Nejproslulejším z těchto děl se stala **novela *Jeden den Ivana Děnisič* (1962)**, líčící jeden obyčejný, typický den v trestném pracovním táboře na Sibiři. Hlavní postava, politický vězeň Šuchov, přijímá s až hemingwayovskou odolností a výrazovou úsporností tvrdé, fyzicky ničivé a psychicky drtící podmínky táborového života, avšak uchovává si přirozenou náklonnost k životu a důvěru ve své přežití.

Avšak v r. **1964** byl Chruščov svržen **neostalinisty** v čele s Leonidem Brežněvem a Solženicyn a další podobní sovětské autoři začali zápasit s mizejícími publikačními příležitostmi. V r. **1968** (kdy Brežněv mj. dal vojensky obsadit liberalizující se komunistické Československo) byl Solženicyn vyloučen z oficiálního sovětského Svazu spisovatelů.

V r. **1970** byla Solženicynovi udělena **Nobelova cena za literaturu**. Solženicyn si ji nevyzvedl z obavy, aby mu sovětské úřady nezabránilo v návratu do vlasti. Napsal však – jako samizdat – rozsáhlý dokumentárně a esejisticky laděný autobiografický román ***Souostroví Gulag***, který se stal ikonickým dílem líčícím a analyzujícím systém komunistické diktatury (název je akronymem *Hlavní správy táborů* – rus. Glavnoje upravlenije lagerej / *Главное управление лагерей*). Kniha vyšla na Západě (1973) a v r. 1974 byl Solženicyn s rodinou ze Sovětského svazu vypovězen.

Neprve žil v Západním Německu, ale záhy přesídlil do Spojených států. Jeho klíčová díla se stále udržovala v centru publikační pozornosti, novou tvorbou však Solženicyn šetřil.

V r. 1991 Sovětský svaz i celý jeho komunistický systém zanikl a Solženicyn se v r. 1994 vrátil do již samostatného Ruska. Satisfakcí mu mohlo být zvolení do Ruské akademie věd r. 1997.

Solženicyn náleží k autorům, kteří ve svém životě i tvorbě zpracovávají – často za cenu nemalých vnitřních zápasů – **dvojí kulturní tendenci Ruska**: západní (liberální, evropskou) a domácí (tradicionalistickou, konzervativní pravoslavnou a selskou); v tomto směru navazuje na realistické autory jako byli Gogol, Tolstoj i Dostojevskij.

Některá díla:

Novely a povídky *Jeden den Ivana Děnisoviče* (1962), *Případ na stanici Kočetovka*, *Matrjonina chalupa*, *Ve vyšším zájmu*;

Román *Rakovina* (1968, 1. vydání v Západním Německu);

Autobiografický román s dokumentárními a esejistickými pasážemi *Souostroví Gulag* (1. vydání Spojené státy 1973 – 1975).